Olli Mäenpää
29.5.2024

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Hallituksen esitys työttömyyskassojen tehtävien laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 40/2024 vp)

Työttömyyskassa on työttömyyskassalain 1 §:n 1 momentin mukaan keskinäisen vastuun perusteella toimiva yhteisö, jonka jäseninä on joko palkkatyöntekijöitä tai yrittäjiä. Työttömyyskassalain 1 §:n 3 momentin mukaan työttömyyskassa saa harjoittaa vain kyseisessä laissa tarkoitettua toimintaa. Tämä työttömyyskassan tehtäviä koskeva rajoitus on säädetty alun perin kassojen itsenäisyyden säilyttämiseksi (HE 38/1984 vp, s. 29-30), ja sillä voidaan edelleen katsoa olevan sama tarkoitus.

Esityksen tarkoituksena on lisätä työttömyyskassalakiin säännös, jonka mukaan työttömyyskassa voisi kassan kokouksen niin päättäessä tarjota jäsenilleen myös työllisyyttä tukevia palveluja. Tällaisten palvelujen järjestäminen rahoitettaisiin työttömyyskassan varoista (uusi 19 a §). Työllisyyden tukemisesta aiheutuvat kustannukset tulisi ottaa huomioon työttömyyskassan tasoitusrahastossa (20 §).

Työttömyyskassalle ehdotettu uusi tehtävä olisi kassalle vapaaehtoinen. Tehtävän sisältönä olisi 1 §:ään lisättäväksi ehdotetun 2 momentin mukaan tarjota työnvälitystä, tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita, asiantuntija-arviointeja, valmennuksia ja muita näihin verrattavissa olevia palveluita. Kassan säännöissä olisi 2 §:n 3 momenttiin lisättäväksi ehdotetun 5 kohdan mukaan mainittava, jos työttömyyskassa ottaa tehtäväkseen tarjota jäsenilleen tällaisia palveluita.

Uuden tehtävän merkitys työllisyyden edistämisessä

Uuden tehtävän määrittelyllä säädettäisiin lainmukainen perusta työttömyyskassojen osallistumiselle työllisyyden edistämiseen. Sillä ei voida arvioida olevan vaikutusta työttömyyskassojen itsenäisyyteen. Ehdotetun laintasoisen sääntelyn voidaan katsoa osaltaan toteuttavan myös perustuslain 18 §:n 2 momentin mukaan julkiselle vallalle kuuluvaa velvollisuutta edistää työllisyyttä mahdollistamalla työttömyyskassojen aktiivinen rooli siinä.

Tehtävän voidaan myös arvioida soveltuvan työttömyyskassojen muihin tehtäviin ja osaltaan tukevan niiden toteuttamista. Tosin esityksen perustelujen mukaan kassojen palveluiden työllisyysvaikutuksen arvioidaan olevan todennäköisesti nolla tai vähäisesti positiivinen (s. 38). Uutta palvelutehtävä voitaneen kuitenkin pitää toimivana ja kehittämiskelpoisena välineenä työllisyyden edistämisen kokonaisuudessa.

Palvelutehtävän oikeudellinen luonne

Esityksen perusteluissa arvioidaan uutta tehtävää myös siltä, muodostaisiko se perustuslain 124 §:ssä tarkoitetun julkisen hallintotehtävän. Perusteluissa esitettyä vastaavasti perustuslakivaliokunta on lausunnossaan päätynyt arvioon, jonka mukaan ehdotetussa uudessa vapaaehtoisessa tehtävässä ei sen sisältö, luonne ja toteuttamistapa huomioon ottaen ole kysymys perustuslain 124 §:ssä tarkoitetusta julkisesta hallintotehtävästä (PeVL 19/2024 vp, kappale 6).

Esitetty arvio merkitsee, että palvelutehtävän toteuttamisessa ei noudateta hallinnon yleislakeja, kuten hallintolakia, julkisuuslakia tai kielilakia, eivätkä siinä tehdyt päätökset ole valituskelpoisia. Muun muassa palvelun laatuun, tasapuoliseen saatavuuteen ja avoimuuteen on kuitenkin paikallaan kiinnittää huomiota uutta tehtävää toteutettaessa.